

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси і кредит»

за темою:

«Державний бюджет: особливості формування та виконання»

Виконавець

Студентка 41 групи
фінансово-економічного факультету
Жерновська Ксенія Юріївна

Науковий керівник

к.е.н., старший викладач
Коцюрубенко Ганна Миколаївна

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Жерновська Ксенія Юріївна

«Державний бюджет: особливості формування та виконання»

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти формування та виконання державного бюджету. У другому розділі проаналізовано ефективність формування та виконання державного бюджету за 2013-2017 роки. У третьому розділі обґрунтовано шляхи вдосконалення формування і виконання державного бюджету.

Ключові слова: Державний бюджет, доходи Державного бюджету, видатки Державного бюджету, аналіз, виконання, ефективність.

ANNOTATION

final work on the education of bachelor's degree

Zhernovska Kseniia Yurievna

"The government budget: peculiarities of formation and execution"

Odessa national economic University,

Odessa, 2018

The final work consists of three sections.

The first part provides theoretical aspects of formation and execution of the government budget. In the main part we have analyzed the effectiveness of formation and execution of the government budget during 2013-2017. In the third part ways of improvement of the government budget formation and execution are grounded.

Key words: Government budget, revenues of the government budget, expenditures of the government budget, analysis, performance, efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти формування та виконання державного бюджету.....	7
1.1. Державний бюджет: сутність, функції та його роль в соціально-економічному розвитку країни.....	7
1.2. Джерела формування дохідної частини Державного бюджету.....	15
1.3 Видатки Державного бюджету та їх класифікація.....	20
РОЗДІЛ 2. Оцінка ефективності формування та виконання державного бюджету	31
2.1 Аналіз виконання дохідної частини державного бюджету	31
2.2 Аналіз виконання видаткової частини державного бюджету	39
2.3 Ефективність бюджетної політики та її впливу на формування державного бюджету	46
РОЗДІЛ 3. Шляхи вдосконалення формування і виконання державного бюджету	52
3.1 Основні напрямки вдосконалення формування дохідної частини бюджету	52
3.2. Основні напрямки підвищення ефективності використання бюджетних коштів	58
ВИСНОВКИ	66
Список використаних джерел	69
Додатки	73

ВСТУП

Державний бюджет є однією з головних ланок фінансової системи. Вплив державного бюджету спостерігається у всіх процесах, які відбуваються як в соціальній так і економічній сферах суспільства. Завдяки бюджету забезпечується існування країни, зростання економіки та розвиток культури, соціальний захист населення. Акумуляуючи кошти, завдяки бюджету, держава фінансує пріоритетні напрями економіки, соціальної сфери, здійснює заходи щодо поповнення дохідної частини бюджетів всіх рівнів, а також здійснює контроль за цільовим і економним використанням бюджетних коштів.

У зв'язку з цим важливе значення має постійне удосконалення системи мобілізації доходів бюджету, краще використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Проблеми формування достатнього обсягу надходжень бюджету і забезпечення ефективного їх використання потребують детального розгляду. Недоліки, що існують в законодавстві, застосування неефективних та застарілих підходів до організації бюджетних відносин з сучасним економічним станом в економіці ускладнюють наповнення бюджету.

Дослідження проблем формування дохідної частини Державного бюджету України викликає інтерес, передусім тому, що саме бюджет визначає рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному виконанню бюджету забезпечується економічно-соціальна стабільність та належний рівень життя населення. Через Державний бюджет органи виконавчої влади реалізують державну зовнішню та внутрішню політику, державне регулювання та стимулювання економіки, фінансування соціальної сфери.

Проголошення Україною незалежності та перехід від командно-адміністративної системи до ринкової економіки зумовили необхідність реформування фінансової та бюджетної сфер. Оскільки Державний бюджет України являє собою матеріальну основу реалізації державою своїх функцій, однією з найголовніших сторін діяльності держави, що потребує такого

реформування, стає ефективною мобілізація, розподіл і використання державних коштів як основного централізованого фонду грошових коштів.

Поповнення Державного бюджету – питання, яке завжди було, існує сьогодні і буде актуальним, не лише для України, але і для інших країн. Тому на сьогоднішній день, розвиток дохідної частини бюджету держави є вкрай актуальною проблемою дослідження джерел поповнення доходів бюджету з метою визначення особливостей його функціонування, чинників впливу та вдосконалення регулювання, а також виявлення шляхів їх збільшення та економного використання.

У вітчизняній економічній науці дослідженню проблем теорії, методології та практики управління дохідною та видатковою частиною висвітлені у працях таких вчених, як В. Д. Базилевича, О. Д. Василик, І. О. Лютого, Н. В. Новицької, Д. М. Серебрянського, А. М. Вдовиченка, А. І. Зубрицького, І. Благуна, О. Вовчака, В. Загорського.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів формування та виконання Державного бюджету та обґрунтування шляхів їх вдосконалення та ефективного використання.

Відповідно до поставленої мети необхідно визначити наступні завдання:

- дослідити теоретичні аспекти формування та виконання Державного бюджету України;
- проаналізувати джерела формування дохідної частини Державного бюджету;
- розглянути основні напрямки використання бюджетних коштів;
- охарактеризувати вплив макроекономічних факторів на формування та виконання Державного бюджету;
- запропонувати основні напрямки вдосконалення формування дохідної частини бюджету;

– обґрунтувати основні напрямки підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Об'єктом дослідження є процеси формування та виконання Державного бюджету України.

Предметом дослідження виступають доходи та видатки Державного бюджету України в частині їх формування та використання.

Інформаційною базою роботи є законодавчі та нормативні акти з формування та виконання Державного бюджету України, періодична економічна література, статистичні та аналітичні звіти Державної казначейської служби, монографії, посібники, інтернет-ресурси.

У першому розділі розглядаються теоретичні аспекти, особливості формування та виконання Державного бюджету, його сутність, функції, роль в соціально-економічному розвитку країни.

У другому розділі увага приділяється оцінці ефективності формування та виконання Державного бюджету, а саме: аналіз виконання дохідної та видаткової частини бюджету держави, а також ефективність бюджетної політики та її вплив на формування державного бюджету.

У третьому розділі розглянуто напрями вдосконалення формування дохідної частини Державного бюджету та шляхи підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

ВИСНОВОК

Проведене дослідження дало змогу узагальнення теоретичної бази формування та виконання Державного бюджету України. До доходів відносяться: податкові та неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та міжбюджетні трансферти. Класифікація видатків бюджету здійснюється за: ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація), бюджетними програмами (програмна класифікація), економічною характеристикою операцій (економічна класифікація), функціями, які виконують видатки (функціональна). Проаналізувавши структуру дохідної та видаткової частини, можемо сказати, що кожна з складових так чи інакше має свій вплив на сукупну структуру бюджету.

Згідно з Бюджетним кодексом України бюджет складається з двох фондів, які знаходять своє відображення у структурі доходів та видатків – це загальний та спеціальний фонди.

Проаналізувавши доходи Державного бюджету за 2013-2017 роки, можемо зробити висновок, що Державний бюджет України формується в середньому на 79% за допомогою податкових надходжень. Нарощування податкової складової відбувалося, насамперед, за внутрішніми податками на товари та послуги, до складу яких входить податок на додану вартість. Протягом 2013-2017 років питома вага неподаткових надходжень в середньому сягала 19%. Проте це є недостатнім, оскільки за європейськими стандартами неподаткові надходження у структурі бюджету держави мають складати не більше, ніж 5%. Збільшення неподаткових надходжень у 2017 році характеризується тим, що майже третину всіх неподаткових надходжень становили доходи у вигляді коштів, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний Банк».

Проаналізувавши видатки Державного бюджету за 2013-2017 роки, можемо зробити висновок, що протягом зазначеного періоду вони мали тенденцію до зростання. За останні п'ять років відстежується невиконання планових показників в середньому на 14,25%. Видатки на загальнодержавні

функції протягом п'яти років зросли майже втричі, що відбулося за рахунок збільшення розмірів заробітних плат державних службовців. Найбільшу частину державних видатків займають видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення. А найменшу питому вагу серед видатків державного бюджету займають видатки на житлово-комунальне господарство.

Провівши аналіз бюджетної безпеки України, ми дізналися, що лише один показник з усіх аналізованих, тримався в порогових значеннях, тобто на безпечному рівні. Отже, можна зробити висновок, що бюджетна політика України є неефективною, оскільки її вплив на державний бюджет не забезпечує нормативного рівня держави, а точніше потребує детального аналізу та оптимізації.

На сьогоднішній день дуже багато питань залишаються не вирішеними, такі як: щорічне невиконання Державного бюджету; існування порушень та недоліків при формуванні дохідної частини бюджету, які викликані недосконалим контролем за системою формування дохідної частини бюджету; відсутність чіткого визначення складу доходів, які закріплюються за загальним фондом і спеціальним фондом; проблема реалізації довгострокового планування; неефективна та недосконала бюджетно-податкова політика.

Вирішити проблеми бюджетної та податкової політики, для того, щоб збільшити доходи Державного бюджету, потрібно розпочати, по-перше, з прийняття ефективного податкового законодавства та забезпечити його стабільність, та в перспективі, прийняти мораторій на 2-3 роки, щодо зміни цього законодавства. По-друге, провести інвентаризацію діючих в країні пільг, задля оцінки їх ефективності та доцільності. По-третє, потрібно переформувати податкову політику з суто фіскальної функції на стимулюючу функції економічного зростання.

Досягти ефективного використання бюджетних коштів можливо лише за наявності належної законодавчої бази. Тому, першочерго необхідно внести зміни в Бюджетний кодекс України, а саме: дати визначення терміну “ефективність” та “неефективне використання бюджетних коштів”, потрібно розробити систему

оцінки ефективності та неефективного використання бюджетних коштів, запровадити відповідальність розпорядникам коштів за неефективне використання бюджетних коштів, ввести моніторинг ефективності виконання бюджетних програм, а також моніторинг діяльності розпорядників бюджетних коштів.

Так як, планування Державного бюджету має невисокий рівень достовірності, позитивним буде розробка та прийняття Закону про державне планування та стратегічне прогнозування в Україні. По-перше, необхідно негайно удосконалювати розробку проекту Державного бюджету України. Також, поряд з цим важливим є забезпечення поступового переходу до середньострокового та довгострокового бюджетного планування.

Важливим також є питання оптимізації видатків Державного бюджету, до основних напрямків вирішення якого належить: збільшення видатків державним підприємствам в галузі обробної промисловості, сільського господарства, для їх стабілізації; збільшення видатків на соціальну сферу; зменшення видатків на утримання органів державної влади та прокуратури.

Заходи зі зниження видатків на управління дадуть можливість збільшити фінансування соціальної сфери та економіки країни. Перелічені вище заходи оптимізують видатки державного бюджету, але це не означає 100% забезпечення економного та раціонального використання бюджетних коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Клець Л.Є. К 48 Бюджетний менеджмент. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с
2. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. / за заг. ред. В. Федосова. - К. : Вид-во КНЕУ, 2004. - С. 17, 42-47.
3. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010.-[Електронний ресурс] - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
4. Конституція України від 28.06.1996.-[Електронний ресурс] - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
5. Фінанси. Курс лекцій для студентів I - III курсів усіх форм навчання всіх спеціальностей. (Частина I) (Н. А. Шикіна, Л. А. Васютинська, Г. М. Коцюрубенко. – Одеса: ОНЕУ, ротاپринт, - 2013 р. – 283 с.
6. Джога Р. Т., Сінельник Л. М., Кондратюк І. О., Петруніна В. В. Д 42 Облік у бюджетних установах: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2006. — 296 с.
7. Чала Н.Д., Лазоренко Л.В. Бюджетна система : навч. посібник / Н.Д. Чала, Л.В.Лазоренко. – К. : Знання, 2010. – 223 с
8. Артус М.М., Хижа Н.М.Бюджетна система України Навчальний посібник/К.: Вид-во Європ. ун-ту,2005.- 220 с.
9. Віхров О. П., Ніщимна С. О. Фінансове право: Конспект лекцій, Чернігів: ЧДІЕУ. 2002. - 280 с.
- 10.Бюджетний менеджмент / Л. В. Пенкевич, М. А. Зварич, П. Я.Могіляк, Б. І. Хомічак. – К. : Знання, 2006. – 293 с.
- 11.Бюджетна система: підручник / за ред. С. Юрія, В.Дем'янишина, О.Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с.
- 12.Бюджетне планування в Україні.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/budget/396-byudzhethne-planuvannya-v-ukrajini.html>
- 13.Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник / О.Д. Василик – К. : НІОС, 2000. – 416с.

14. Кудряшов В.П. Курс фінансів: Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 431 с.
15. Карлін М.І. Фінансова система України: навчальний посібник / М. І. Карлін. - К. : Знання, 2007. - 324 с.
16. Фінанси: Навчальний посібник: експрес курс / [Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.] за заг. ред. Волохової І. С. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. – 262 с.
17. Бюджетна система : підручник / С. І. Юрій, В. Г. Дем'янишин, О. П. Кириленко [та ін.] ; за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с.
18. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади [Текст] : навч. посіб. для посад. осіб місц. самоврядування / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін ; Асоц. міст України. - Київ : ВІ ЕН ЕЙ, ... 395 с
19. Суть і особливості бюджетного процесу в Україні.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_125454_sut-i-osoblivosti-byudzhethnogo-protsesu-v-ukraini.html
20. Виконання Державного бюджету.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
21. Захаркіна Л.С. Роль і місце податкових надходжень у структурі зведеного бюджету України / Л.С. Захаркіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2016. — № 19. — С. 125–129
22. Новини Національного банку України.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=60141844
23. Постанова Про затвердження Порядку сплати збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій.- [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1740-98-%D0%BF>
24. Державний борг України.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

25. Виконання Державного бюджету України.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/finance/budget/gov/>
26. Романенко О. Р. Фінанси : підручник. – 4-те видання. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 312 с.
27. Виконання Державного бюджету України.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/exchange/nbu/curr/usd/>
28. Реформування організації та реалізації бюджетного процесу: основні напрями, проблеми та шляхи вирішення.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/59721/55587>
29. Сутність Державного бюджету України, його структура та функції.- [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_143770_sutnist-derzhavnogo-byudzhetu-ukraini-yogo-struktura-ta-funktsii.html
30. Фінанси (Загальна теорія). Опарін В. М., Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 240 с.
31. Особливості бюджетного забезпечення сфери надання соціально-культурних послуг як напрям державного регулювання.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=491>
32. Податкові джерела доходів місцевих бюджетів.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ngoipr.org.ua/blog/podatkovyi-dzherela-dohodiv-mistsevyh-byudzhativ/>
33. О.П.Кириленко. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика): Навч. посібник. — Тернопіль: Економічна думка, 2000.- с.
34. Ю.Р. Радіонов: Оцінка ефективності державних видатків [Текст]/ Ю.Р.Радіонов //Економіка України.-2013.-№12(625).-с.65-77
35. Податковий менеджмент: Конспект лекцій . Укл.: Юдіна С.В. - Кам'янське: ДДТУ, 2017 р. - 201 с.
36. Ефективність бюджетної політики та її впливу на формування Державного бюджету.-[Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://naub.oa.edu.ua/2012/efektyvnist-byudzhetnoji-polityky-ta-jiji-vplyvu-na-formuvannya-derzhavnoho-byudzhetu/>

37. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Стратегія від 08.11.2017 № 820-р
38. Бюджетний дефіцит: причини, економічні ефекти та особливості управління.-[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2014/7.pdf
39. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль: навч. посіб /Л.В.Гуцаленко, В.А. Дерій, М.М. Коцупатрий – К.: Центр учбової літератури, 2009.- 424 с.
40. Шаповал С.Л. Бюджетне планування у системі соціально-економічного розвитку України [Текст]: дисертація канд. екон. наук / Шаповал С.Л.- Київ, 2017. – 216 с.